

بررسی چالش های شکل گیری شهر خلاق (شهر الکترونیک) در ایران (مطالعه موردی شهر اردبیل)

۱. یوسف درویشی^۱ * ۲. سمیه قلی پور

۱. استادیار دانشگاه پیام نور اردبیل دکترای جغرافیا و برنامه ریزی شهری. phddarvishi@yahoo.com.

۲. دانشجوی گرایش جغرافیا و برنامه ریزی شهری. soomay@gmail.com.

چکیده

با توسعه ی روز افزون اطلاعات، شهرهای جهان نیز رنگ و بویی جدید به خود گرفته و بسیاری از شهرها در کشورهای مختلف جهان به شهرهای خلاق تبدیل شده اند. توسعه ی این شهرها دستاورد های بسیاری را برای شهروندان سازمانهای شهری و دیگر افراد ذینفع به همراه داشته است. از آنجا که امروزه با پیشرفت سریع و وسیع تکنولوژی و همچنین با افزایش جمعیت و پیچیده شدن زندگی در شهرها، دیگر روش های قدیمی برای انجام کارهای اداری شهروندان کارآمد نیستند. همچنین از آنجایی که بخش عمده ای از فعالیت های شهر نشینی در ارتباط با مدیریت شهری و مسایل مرتبط با آن می باشد، ایجاد شهرهای الکترونیک به میزان قابل ملاحظه ای حرکت در جهت رشد و خلاقیت شهری خواهد کرد. به تعبیری که بستر ایجاد شهرهای الکترونیک پیاده سازی شهرهای خلاق است. ولی مدیران در راه تحقق آن با چالشهای مختلفی روبرو می شوند از جمله: تغییر کند فرآیندهای سنتی به فرآیندهای روند دار، حمایت و پشتیبانی نامناسب مدیران ارشد، نبود تشکیلات و فرآیندهای مناسب مدیریت فناوری اطلاعات و ارتباطات در سازمانهای شهری حرکت بدون برنامه ریزی سطح پایین، اعتقاد به عدم استفاده از استانداردهای بین المللی، عدم انجام ارزیابی مناسب عملکرد فاوا در سازمانها، عدم تخصیص بودجه کافی برای اجرای پروژه ها مقاومت سازمانی و وابستگی پروژه های ICT به همکاری نیروهای انسانی و.... در این مقاله سعی شده است به بررسی نقش الکترونیک و خلاقیت شهری در شهر اردبیل پرداخته و راه های رسیدن به شهر خلاق و چالش های آن مورد بررسی و تحلیل قرار گیرد و راهکارهای آن مورد توجه قرار گیرد. روش تحقیق بر اساس توصیفی و تحلیلی و میدانی بوده و جمع آوری داده ها با استفاده از روش کتابخانه ای؛ میدانی انجام گرفته است و برای تحلیل داده ها از روش استدلالی و استنباطی بهره برداری شده است.

واژگان کلیدی: فن آوری اطلاعات، شهر الکترونیک، شهر خلاق، توسعه شهری، اردبیل

*استان اردبیل، شهر اردبیل-خیابان دانشگاه - دانشگاه پیام نور- دفتر هیات علمی جغرافیا و برنامه ریزی شهری-دکتر یوسف درویشی.

۱. طرح مسأله

خلاقیت اصیل در بردارنده تجربه، ابتکار، ظرفیت بازنویسی قواعد، نامتعارف بودن نگاهی تازه به مسائل انداختن، تصویر سازی بدیع از سناریوهای ممکن در آینده و راه حل های محتمل مسایل، کشف نقاط مشترک از میان نقاط افتراق و تفاوت ها و داشتن دیدگاهی انعطاف پذیر نسبت به مسایل می باشد. خلاقیت ابزاری برای بیشتر کردن امکانات در هر شرایط و افزودن ارزش و معنا به نتیجه اقدامهای انسانی در هر زمینه است فلسفه شهر خلاق آن است که: «در هر شهری همیشه ظرفیتی بسیار بیشتر از آن چه ما در وهله اول تصور می کنیم وجود دارد» اگر بتوانیم شرایطی فراهم کنیم که مردم بتوانند براساس تخیلات بلند پروازانه کند. برنامه ریزی و عمل کنند و فرصت های توسعه به طور مداوم تکامل یابد می توانیم به شهر خلاق نزدیکتر شویم. این فرصت ها می توانند در برگیرنده اقدامهایی برای تولید ثروت و افزایش بازده اقتصادی، ارتقای زیبایی های بصری در محیط شهری یا حل مسایل اجتماعی (از جمله بی مسکنی و برمسکنی) باشند (هادی سعیدی) بسیاری از شهرهای دنیا، منافع اجتماعی و اقتصادی حاصل از اقتصاد خلاق را تشخیص داده اند و در برخی از شهرهای بزرگ و کوچک جهان توسعه اقتصاد خلاق به یک اولویت راهبردی تبدیل شده است. خلاقیت و نوآوری محور اصلی اقتصادی های داشتن بنیان هستند و شهرهای خلاق مکانهایی هستند که خلاقیت ها رشد می کند و پدیدار می شوند برای ادامه و افزایش سرعت پیشرفت های علمی و تکنولوژیک شگرفی که کشور مادر سال های اخیر داشته است، توسعه شهرهای فعلی ایران به سمت شهرهای خلاق امری ضروری و حیاتی است امروزه محتوای خلاق نه و فرهنگی، تعیین کننده موفقیت در رقابت برای فروش کالاهای مأنوسی مانند پوشاک، اثاث خانه و اغذیه می باشند. مصرف کنندگان حاضر هستند قیمتهای بالاتری را برای محصولاتی که به خوبی طراحی شدهاند و از لحاظ فرهنگی متمای زو ممتاز باشد. بپردازند محصولات دانش بنیانی مانند رایانه ها ارتباطات سیار و تلفنهای همراه، فناوری های زیست پزشکی از جرقه های نوآورانه ذهن افراد خلاق و تحصیل کرده متولد می شوند (کمال محمدی، فرزانه، مجیدفر شماره ۱۰۰) هدف شهر خلاق، مشتمل بر جذب نهادها، افراد و شرکت های خلاق در فعالیتهای مرتبط با شهر و هم چنین ایجاد زمینه درک شهر به عنوان یک پدیده خلاق است این امور از طریق تشویق سازمان های خلاق، برای جذب در مجموعه مدیریت شهری است حمایت از نوآوری در عرصه های مختلف شهری، به ویژه عرصه هنری و ایجاد فضاهای لازم برای انجام این امور از جمله فعالیت های لازم در این محورا است (خان سفید، ۱۳۹۱: ۳۲).

۲. سوال ها و فرضیه تحقیق

۱) چه راهبردهایی برای توسعه شهر خلاق لازم است؟
۲) چه رابطه ای بین شهر خلاق و شهر الکترونیک می باشد؟
۳) شهر خلاق دارای چه نوع امکاناتی برای شهروندان است؟
با توجه به سوالات مطرح شده فرضیه براین استوار است که به نظر می رسد اولاً شهر خلاق با شهر الکترونیک رابطه ای تنگاتنگی دارند. همچنین به نظر می رسد به دلیل مشکلات زیر ساخت های اجتماعی، فرهنگی و سیاسی ایجاد شهر خلاق در ایران و بویژه در شهر اردبیل با مشکل عمده ای مواجه است.

۳. روش تحقیق

در این مقاله از سه روش تحقیق استفاده شده است که این روشها عبارتند از: روش تحقیق توصیفی، روش تحقیق موردی و روش تحقیق میدانی. از روش تحقیق توصیفی برای بیان عینی، واقعی و منظم ویژگی های موضوع استفاده شده و سعی شده از آن چه هست بدون هیچ گونه دخالت یا استنتاج ذهنی گزارش دهیم و از موقعیت ها؛ نتایج عینی بگیریم. از روش موردی برای تحلیل اطلاعات جمع آوری شده درباره موضوع مورد نظر بهره گرفته و موضوع را از زاویه ای معین مورد مطالعه قرار داده ایم. از روش میدانی با توجه به عینی بودن پدیده های مرتبط به موضوع و مشاهده مستقیم شهر اردبیل بهره برادری شده است.

۴. اهداف تحقیق

هدف از این نگارش این مقاله اولاً شناخت و آشنایی با مفهوم شهر خلاق و خلاقیت ثانیاً شناسایی پتانسیل های شهر خلاق ثالثاً ارتباط بین شهر خلاق با پارامتر ارتباطات و در نتیجه بررسی موانع و مشکلات رسیدن به شهر خلاق، شهر الکترونیک در شهر اردبیل می باشد، تا در آینده بتوانیم به چنین اهدافی در برنامه ریزی شهرها به آن دست پیدا کنیم.

۵. بررسی و تحلیل

۵-۱ مفهوم شهر خلاق

خلاقیت اصیل در بردارنده تجربه، ابتکار، ظرفیت بازنوسی قواعد، نامتعارف بودن نگاهی تازه به مسایل انداختن، تصویر سازی نو از سناریوهای ممکن در آینده و راه حل های محتمل مسایل، کشف نقاط مشترک از میان نقاط اختراق و تفاوت ها و داشتن دیدگاهی انعطاف پذیر نسبت به مسایل می باشد. خلاقیت ابزاری برای پیشینه کردن امکانات در هر شرایط و افزودن ارزش و معنا به نتیجه اقدامهای انسانی در هر زمینه‌ای است (سعیدنیا، ۱۳۸۳: ۲۹).

فلسفه شهر خلاق آن است: «در هر شهری همیشه ظرفیتی بسیار بیشتر از آن چه ما در وهله اول تصور می کنیم وجود دارد». اگر بتوانیم شرایطی فراهم کنیم که مردم بتوانند براساس تخیلات بلند پروازانه فکر، برنامه ریزی و عمل کنند و فرصت های توسعه به طور مداوم تکامل یابد می توانیم به تحقق شهر خلاق نزدیکتر شویم. این فرصت ها می توانند در برگیرنده اقدامهایی برای تولید ثروت و افزایش بازده اقتصادی، ارتقای زیبایی های بصری در محیط شهری یا حل مسایل اجتماعی (از جمله بی مسکنی و بر مسکن باشند) فرض ابتدایی شهر خلاق آن است که در آدم های عادی می توانند کارهای فوق العاده ای انجام دهند فقط به شرطی که فرصت کافی در اختیار داشته باشند». خلاقیت در اینجا به مفهوم تخیل کاربردی با استفاده از کیفیت هایی از جمله هوش، قدرت اختراع و یادگیری مستمر است در شهر خلاق، نه فقط هنرمندان و کسانی که در فعالیت های اقتصادی مشارکت دارند. خلاقند بلکه خلاقیت می تواند از هر منبعی در جامعه سرچشمه بگیرد (همان منبع). اولین بار این شهر خلاق را ریچارد فلوریدا در دهه ۱۹۹۰ مطرح کرد. او با در نظر گیری زمینه های اقتصادی و اجتماعی خلاقیت تلاش کرد، تبلوران امر در شهر را در قالب مفهوم «شهر خلاق» به صورت بندی کند و هم چنین عبارت «شهر خلاق» از اواخر دهه ۸۰ میلادی توسط «چارلز لاندری» مطرح شد. درحقیقت وی مربع عبارات «شهر خلاق» و خلاقیت شهری محسوب می شود. (Landry, ۲۰۰۰).

۵-۲ مبانی نظری و شاخص های شهر خلاق

ایده شهر خلاق مبحثی جدید و موردتوجه در حوزه مطالعات شهری و به ویژه مدیریت شهری بوده و بر بهتر شدن محیط زندگی و ارتقای کیفیت زندگی به واسطه تفکرات نو شهروندان تأکید دارد. این ایده برای مدیران، برنامه ریزان و شهرسازان باعث گسترش افق دید و تحلیل راهکار در مواجهه با مسائل شهر می شود و به تنوع علایق و عقاید در پهنه شهر احترام می گذارد. همچنین شهرهای خلاق باعث رونق و شکوفایی شهری می گردد که این خود سطح مناسبات یک شهر را در پیوند با سایر شهرها در مقیاس ملی و فراملی گسترش می دهد. در این گزارش مفاهیم و شاخص های شهر خلاق با نمونه عملی آن ها در سطح جهان مورد بررسی و تحلیل قرار گرفته و سپس کلانشهر تهران را با این نمونه ها مورد مقایسه قرار داده و در نهایت به این نتیجه رسیده ایم که تهران با وجود سابقه تاریخی، هنری، فرهنگی، ظرفیت های مذهبی، جاذبه های فرهنگی شامل موزه های هنری، نمایش نامه ها، راه اندازی کریدور علم و فناوری، صنایع خلاق می تواند در جهت تحقق شهر خلاق حرکت کند.

شهر خلاق دارای شاخص های ضروری و اصلی است که در ذیل به آنها اشاره می شود:

الف) کیفیت محیط زیست (محیط زیست سالم؛ آب و هوای تمیز، آب سالم، بهداشت و حفاظت از محیط زیست، دسترسی به فضاهای سبز و نواحی تفریحی و کالا و خدماتی که فاقد آلاینده‌گی و گازهای گلخانه ای است).

ب) شرایط اجتماعی و فرهنگی: تنوع فرهنگی و نژادی، خانه های امن، بهداشت، برنامه های آموزشی.

ج) کاربرد تکنولوژی: استفاده از تکنولوژی مناسب، سیستم های انرژی کارآمد و بدون کربن، سیستم حمل و نقل کارآمد، زیربنایها و ساختمان های پایدار.

د) وجود الگوهای اقتصادی: پویایی فضای محلی برای سرمایه گذاری در سطح محلی و با هدف صدور در بازارهای هدف، گویای الگوی اقتصادی مناسب است.

ه) استقرار سیاست عمومی: نقش قوانین در توسعه، اجرا و نگهداری یک شهر خلاق، باید باز و اجرایی باشد. شفافیت و مشارکت دهی برای حمایت از تعادل بین عناصر زندگی یکی از اساسی ترین لازمه های استقرار سیاست عمومی یکپارچه است (رضائیان قراگوزلو و همکاران، ۱۳۹۱: ۸۴).

د) زیرساخت های مناطق و شهرهای خلاق

زیرساخت های شهر خلاق متأثر از شبکه ای از تولیدکنندگان منطقه ای، بازار نیروی کار محلی یعنی کارگران دانش و کارگران خلاق که در یک منطقه استقرار دارند و می توانند در شکل گیری توسعه خلاقیت در شهر و منطقه اثر گذار باشند، و رقابت و همکاری بین مجموعه ای از شهرها که بتوانند عنصر خلاقیت را به منطقه و شهر تزریق کنند، خواهد بود. مباحث مطرح در این زمینه بیش تر مربوط به مناطق کلانشهری و

شهرهای بزرگ است و هر چه قدر که از شهرهای بزرگ تر دور می شویم بحث مربوط به خلاقیت، بیش تر به عناصر سنتی تا عناصر جدید ارتباط پیدا میکند، اما امروزه عناصر سنتی مانند جواهرآلات با وجود سنتی بودن می تواند به عنوان یک صنعت خلاقیت آفرین تاثیر خود را بر شکل گیری شهر خلاق بگذارد. همچنین از جمله ویژگی های عمومی هر شهر خلاق این است که مکانی جذاب برای کار کردن و زندگی شهروندان خود (به خصوص برای نسل جوان)، مکانی جذاب برای گردشگران (صنعت توریسم)، توانمند در شکوفایی بخش های مختلف اقتصادی (از راه به کارگیری تکنولوژی و مدیریت صحیح آن) و همچنین مرکز جذب بنگاه های مختلف اقتصادی نوظهور (خوشه ها و مراکز تحقیقاتی به ویژه در زمینه تکنولوژی های High-Tech) باشد (رحیمی و همکاران، ۱۳۹۲: ۲۷-۲۶).

۵-۳ ارکان شهرهای خلاق

مردم، بنگاههای اقتصادی- فضاها، پیوندها و چشم انداز ۵ رکن اصلی شهرهای خلاق می باشند که توجه به این ارکان برای ایجاد و توسعه شهرهای خلاق در آینده حیاتی است.

مردم: در شهرهای خلاق باید شرایط و فعالیت هایی مدنظر قرار گیرند که به ظهور هنرمندان آینده منجر شوند به موفقیت کارکنان خلاق در کلید بخشهای اقتصادی بیانجامند. باعث شوند مصرف کنندگان خواهان کالاهای فرهنگی باشند. و محیطی جذاب را افراد خلاق ایجاد شود. آموزش عمومی قوی و دستیابی به فعالیتهای فرهنگی نقشی حیاتی را در شکل گیری افراد خلاق، بازی می کنند و باعث پیش برد التزام ها و مشارکتهای اجتماعی می شوند (خان سفید، ۱۳۹۱).

بنگاههای اقتصادی: خلاقیت اغلب به ایجاد فرصتهای اقتصادی می انجامد و کار آفرینان فرهنگی که کسب و کارهای خلاق را شروع می کنند و آنها را رشد می دهند. تجاری سازی ایده های نوآورانه و خلاق سبب اشتغال زائی و تولید ثروت در شهرها خلاق است، هم چنین باید در نظر داشت که چگونه بنگاههای اقتصادی خلاق از پشتیبانی کارآفرینانه، آموزش و مربیگری، انکوباتورها و مراکز همگرا استفاده می برند اکسید منافع اقتصادی که بنگاههای اقتصادی مهم و خلاق کسب می کنند. تجاری سازی است. در شهرهای خلاق، فراوانی استعدادهای خلاق پیشروان اصلی منابع خلاق و اقتصاد منطقه است.

فضا: یک ارتباط قوی بین فضا و خلاقیت وجود دارد. افراد خلاق نیاز به فضایی برای زندگی، کار، الهام بخشی و نمایش کارهای خود دارند فضاهای یک شهر اعم از طبیعی و مصنوعی، باعث برانگیختگی انطباق و بیان خلاقیت ساکنین خود می شوند فضاهای خلاق باید امیدبخش و توانمند ساز باشند. زیرا خلاقیت نیازمند فضاهایی است که در آن بتواند رشد و فعالیت کند. تفکر و نوآوری نماید (صمیمی، ۱۳۸۹: ۲۹)

پیوند و ارتباطات: یک محیط شهری که به دنبال برانگیختن و پشتیبانی از خلاقیت است: باید بتواند بسیاری از اقدامات مجزا را نیز به هم پیوند دهد این پیوند ها اغلب اوقات توسط سازمانهایی رهبر می شود و توسعه می یابند که مأموریت و چشم اندازشان خلاقیت است. پشتیبانی از این پیوندها نیز توسط سازمانهای واسطی صورت می پذیرد که فعالیت های مجزا را سازماندهی و از منابع موجود به نحو مؤثر استفاده می کنند. اکولوژی خلاقیت یک شهر برای پایداری و ثبات باید به خوبی و به نحوی یکپارچه گردد تا هنرمندان، صنایع خلاق سازمانهای دولتی، برنامه های سرمایه گذاری و جامعه محققین بتوانند به صورتی مولد و اثر بخش با یکدیگر ارتباط متقابل داشته باشند شهرهای خلاق به زیر ساخت های پیوند دهنده ای نیاز دارند تا اکولوژی خلاقیت آنها پشتیبانی نمایند.

۵-۴ شهر خلاق و مدیریت شهری

مدیریت شهری و مدیریت طرح های مرتبط با شهر در چنین رویکردی، نقش تسهیل کننده و فراهم کننده زمینه بروز استفاده از خلاقیت ها را بر عهده خواهد داشت. در این رویکرد، مفاهیم نوینی مطرح می شوند و از نوآوری به جای تکرار، طراحی به جای ساخت، ایجاد ارزش افزوده بیشتر در مقابل تلاش برای کاهش هزینه ها، تلفیق ایده ها در برابر جدایی نظرات، در پی ایجاد نتایج بهتر بودن و نه صرفاً جذب و استفاده بیشتر امکانات و منابع و نیز بهره گیری از تفکر و فناوری و «هنر ساخت شهر» سخن به میان می آید. (Landry & sterntin, ۲۰۰۶)

۵-۵ شهر خلاق و شهر الکترونیک

امروزه در اکثر کشورهای پیشرفته دنیا، پروژه شهر الکترونیک اجرا شده است که در کنار آسایشی که برای شهروندان به همراه دارد. به نوعی باعث ایجاد اشتغال زایی و برقراری عدالت اجتماعی شده است. شهر الکترونیک، شهری است که در آن شهروندان می توانند کلیه خدمات دستگاههای دولتی و بخش خصوصی را از طریق شبکه ملی اطلاعات کشور و یا سایر شبکه های جهانی دریافت کنند. در واقع، دریافت خدمات الکترونیکی در شبکه ای امن و ۲۴ ساعته از مزایای شهر الکترونیک است.

شهر به عنوان خاستگاه تمدن بشری، هواره مورد توجه نظریه پردازان علوم مختلف بوده است فضایی پیچیده شهر، انسان های اندیشمند را برای رهایی از مشکلات و نارسایی های در رسیدن به حد متعالی زندگی به فکر اصلاح و ایجاد ساختارهای جدید شهری وادار نموده است در هزاره ی سوم فن آوری اطلاعات به عنوان عمده ترین محور تحول و توسعه در جهان منظور شده و دستاوردهای ناشی از آن چنان بازندگی مردم عجین گردیده است که بی توجهی به آن، اختلالی عظیم در جامعه و رفاه و آسایش مردم به وجود می آورد و نقش کالبدی فن آوری های نوین

اطلاعات و ارتباطات را در عرصه های اقتصادی، اجتماعی، سیاسی نمی توان نادیده گرفت. امروزه شهر هوشمند و شهر الکترونیک به عنوان راهکار بی بدیل حل معضلات شهری مورد توجه شهرسازان و مدیران شهری واقع شده است (همان منبع). فعالیت های شهر الکترونیکی بسیاری از فعالیت هایی که در شهرهای عادی انجام می شود قابلیت پیاده سازی اجرا در شهر الکترونیکی را دارد و به جرأت می توان گفت که این فعالیت ها در شهرهای الکترونیکی بسیار راحت تر از نمونه های فیزیکی آن خواهد بود در حال حاضر تکنولوژی اطلاعات این امکان را در مرحله تکنولوژی TT نیز یک فرصت انکار ناپذیر است البته شهر الکترونیک یک اختراع و یا یک پیشنهاد نو آورانه نیست بلکه واقعیتی است که براساس نیاز جای خود را باز می کند نیازهایی که فکر خلاق را شکوفا می کند و خلاقیت یک شهر باعث ایجاد سیستم های الکترونیکی در شهر می شود و به همین دلیل است که ما ارتباط بسیار تنگاتنگ شهر خلاق و شهر الکترونیک را می بینیم چون یک شهر خلاق می تواند یک شهر الکترونیکی را بسازد.

شکل(۱) نقش ارتباطات در شهر خلاق

۶. یافته های تحقیق

۶-۱- موقعیت جغرافیایی شهر اردبیل

شهر اردبیل در شمال غربی ایران قرار گرفته و مرکز استان اردبیل است. این شهر در عرض جغرافیایی ۳۸ درجه و ۲۴ دقیقه و طول جغرافیایی ۴۸ درجه و ۲۹ دقیقه قرار دارد. شهر اردبیل در ارتفاع ۱۵۰۰ متری از سطح دریا واقع بوده و در فلات اردبیل بین کوه های باغرو و سبلان واقع شده است. اردبیل دارای زمستان های سرد و تابستان های ملایم است. جمعیت شهر اردبیل حدود ۵۰۰ هزار نفر می باشد (سالنامه شهرداری اردبیل؛ ۱۳۹۳).

۶-۲- شهر اردبیل و ارتباط آن با شهر خلاق

بسیاری از شهرهای دنیا، منافع اجتماعی و اقتصادی حاصل از اقتصاد خلاق را تشکیل داده اند و در برخی از شهرهای بزرگ و کوچک جهان توسعه اقتصاد خلاق به یک اولویت راهبردی تبدیل شده است. خلاقیت و نوآوری محور اصلی اقتصادهای دانش بنیان هستند و شهرهای خلاق مکانهایی هستند که خلاقیت ها رشد می کنند و پدیدار می شود، برای ادامه و افزایش سرعت پیش رفت های علمی و تکنولوژی شگرفی که کشور ما در سالهای اخیر شده است. توسعه شهرهای فعلی ایران به سمت شهرهای خلاق امری ضروری و حیاتی است. (محمدی، مجیدفر، ۱۳۹۲) که شهر اردبیل نیز از این امر مستثنا نیست و شهر اردبیل نیز مانند سایر شهرها در پی خلاقیت شهری است و سعی دارد شهر را به سمت یک شهر خلاق هدایت کند. افراد مستعد و نوآور که رکن اصلی شهرهای خلاق می باشند. این توانمندی را دارند که روح خلاقیت را به شهرهای خود برسانند. ولی این توانمندی زمانی از قوه به فعل می رسد که به خوبی مدیریت گردد. که متأسفانه در شهر اردبیل استقبال چندانی از افراد خلاق و نوآور نمی شود و این همان مشکلی است که جای بحث (تأمل دارد ولی با کمی دقت در می یابیم که خلاقیت از گذشتگان دور وجود داشته است و انسان های دور از همان ابتدا سعی کرده اند به نوعی خود خلاقیت داشته باشند. که این خلاقیت در گونه های مختلف گویای این مطلب است با توجه به ساختار بناها قدیمی گچ برهای متنوع و زیبا رنگ آمیزی و ترکیب بشری در انجام معماری بناها در شهر اردبیل ساخت مجسمه ها و تندیس ها ر میادین شهر اردبیل می توان این ادعا را ثابت کرد که شهر اردبیل ارتباط نسبی با خلاقیت را دارد.

۶-۳- آیا فاکتورهای شهر خلاق در اردبیل وجود دارد؟

از آن جا که گفته شد خلاقیت اصیل در بردارنده تجربه، ابتکار، ظرفیت بازنویسی قواعد، نامتعارف بودن، نگاهی تازه به مسایل انداختن و ... است (هادی سعیدی) و زمانی شهری را خلاق می نامیم که این فاکتورها در آن پدیدار شود و از آن جایی که می دانیم خلاقیت علم نیست بلکه ابتکار عمل است و خلاقیت را نمی توان در مدرسه و دانشگاه یاد گرفت بلکه این انسان است که با فکر و تعقل خوددست به خلاقیت می زند و

مطمئناً در هر شهری افرادی هستند که خلاقیت داشته باشند. و این افراد هستند که با فکر و ذهن خلاق خود به شهر معنا می دهند و زمانی شهری خلاق خوانده می شود که افراد خلاق داشته باشد. شهر اردبیل نیز مانند سایر شهرهای خلاق جهان می تواند خلاق نامیده شود به شرطی به خلاقیت و خلاق بودن بها بدهد فاکتورهای خلاقیت در شهر اردبیل وجود، فاکتورهای خلاق بودن یعنی داشتن استعداد ابتکار عمل، انعطاف پذیری فکر و اندیشه، درونگر و بلند نظر بودن که شهروندان ما این فاکتورها را دارند و وقتی این فاکتورها از قوه به فعل در می آید و پرتو آن در شهر تجلی می یابد در چهره ی شهر تأثیر گذاشته وش هر را تبدیل به یک شهر خلاق می کند اما این خلاقیت نیاز به ابزار و صرف هزینه های گوناگون دارد و سرمایه گذاری را در اولین قدم می طلبد که متأسفانه در شهر ما علاوه بر اینکه سرمایه گذاری در بخش خلاقیت صورت نمی گیرد بلکه از افراد خلاق نیز حمایت لازم نمی شود و این همان مشکلی است که مانع خلاقیت شهری می شود.

۴-۶ ضرورت شکل گیری شهر الکترونیک در اردبیل

۴-۶-۱ معضلات شهرنشینی

مشکلات شهرهای مشکلات شهرهای سنتی ایران نظیر آلودگی هوا، ترافیک، انتظار در صفوف اماکن خدمت رسانی عمومی، بیکاری و... سبب شده اند که شهروندان نیاز به شهر الکترونیک را در صورت اطلاع رسانی مناسب در خصوص آن را درک نمایند. ورود فن آوریهای جدید نظیر موبایل در سالهای اخیر و استقبال فراوان مردم از آن نشان دهنده نگرش مناسب عمومی به نوآوری است. شهرهای الکترونیک بدلیل امتیاز نسبی بیشتر، سازگاری بیشتر، پیچیدگی کم، آزمایش پذیری بیشتر و مشاهده پذیری بیشتر از نرخ اقتباس زیاد برخوردارند. در یک نگاه، شاخص دولت الکترونیک نخستین عامل در برپایی شهر الکترونیک در ایران است. این موضوع نشان دهنده نقش اصلی دولت ملت در استقرار شهر الکترونیک در ایران می باشد.

مشخص نمودن متولیان استقرار شهر الکترونیک و ارایه سند ملی مدون استقرار شهرالکترونیک هدف اصلی این شاخص است. کاهش بوروکراسی و روند کار اداری مبتنی بر کاغذ از طریق خدمات دولتی online به شهروندان در همه وقت و همه جا، منجر به افزایش رضایت مندی شهروندان بوده و بر همه پنج مرحله تصمیم نوآوری تأثیر خواهد گذارد.

۴-۶-۲ توجه به رفاه شهروندان

دومین عامل شاخص زندگی الکترونیک می باشد که هدف آن فراهم نمودن زمینه اقتصادی توسعه تجارت الکترونیک، گسترش استفاده از کارتهای اعتباری، افزایش امکان دسترسی شهروندان به اینترنت و آموزش های الکترونیک است، این عامل نیز نقش عمده ای در کلیه مراحل تصمیم نوآوری دارد.

۴-۶-۳ ایجاد امنیت بیشتر برای شهروندان

سومین عامل، شاخص زیر ساخت الکترونیک است، از طریق این شاخص قوانین موجب اطمینان خاطر شهروندان از امنیت کار و زندگی در فضای وب می گردد. این شاخص، از طریق شاخص شرایط اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و مدیریتی در پی از میان بردن موانع اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و مدیریتی می باشد. یکی از اهداف اصلی این شاخص استفاده از وسایل ارتباط جمعی در ایجاد آگاهی در خصوص شهرهای الکترونیک است.

شاخص زیر ساخت الکترونیک از طریق شاخص منابع انسانی در پی افزایش کمی متخصصان فناوری اطلاعات و بالا بردن کیفی دانش آنان است، زیرا این افراد در حکم عوامل تغییر (نوآوری) بوده و نقش بسیار موثری در تحقق شهرهای الکترونیک در ایران دارند. شاخص زیر ساخت الکترونیک از طریق شاخص زیر ساختار فناوری به دنبال افزایش امکان دسترسی شهروندان به فناوری های اطلاعات و ارتباطات است.

۴-۶-۴ نیازمند به خودکفایی و استقلال

چهارمین عامل، عامل فرهنگی سیاسی است. شهر الکترونیک بومی نیازمند خودکفایی و استقلال در حوزه نرم افزار (تولید محتوا) و سخت افزار می باشد تا در اثر ایجاد شهر الکترونیک وابستگی به سایر کشورها رخ ندهد. در عین حال تحقق شهر الکترونیک نیازمند شفاف سازی و اطلاع رسانی به شهروندان و ایجاد زمینه استفاده از نظرات شهروندان در مدیریت شهر می باشد. لازم به ذکر است ترکیب رسانه های جمعی و ارتباطات میان فردی، موثرترین راه برای رساندن افکار جدید و متقاعد کردن مردم به استفاده کردن از نوآوری ها می باشد. کسلز معتقد است که امروزه جامعه شبکه ای در حال جایگزین شدن با جامعه صنعتی می باشد. این جامعه، سرمایه داری را متکی به دانش و اطلاعات ساخته و آن را جهانی کرده است.

در شهرهای اطلاعاتی اگر چه آزادسازی و خصوصی سازی راهبرد توسعه گرایانه دولت ها هستند اما تاثیرشان بر رشد اقتصادی به محتوای واقعی این اقدامات و ارتباطشان با راهبردهای دخالت مثبت مانند سیاستهای تکنولوژیک و آموزشی برای ارتقای استعداد کشور از لحاظ عوامل

تولید اطلاعات است. تنها در صورت رفع و یا حداقل تعدیل موانع مدیریتی، آموزشی، اقتصادی، فنی و فرهنگی سیاسی می توان مانع از قطبی شدن وحشتناک شهرهای الکترونیک و به تبع آن برقراری نوعی عدالت و برابری در استفاده از مواهب فن آوری اطلاعات دست یافت. در صورتی که شهروندان در خصوص فناوری اطلاعات آموزش مناسب ببینند و در عین حال موانع دسترسی به این فناوری نیز از میان برود، به دلیل ماهیت تعاملی ارتباطات در جامعه شبکه ای، شهروندان که دیگر مخاطب منفعل نیستند خواهند توانست به دلیل متحول شدن مفاهیمی چون زمان و فاصله، کاهش اهمیت نقاط جغرافیایی خاص، از فناوری اطلاعات برای متحول کردن زندگی خود، بهره ببرند. اقتصاد جامعه شبکه ای، اقتصادی اطلاعاتی است از آن رو که بهره وری و توان رقابتی واحدها یا کارگزاران این اقتصاد اساساً به ظرفیت تولید، پردازش و کاربرد موثر اطلاعات مبتنی بر دانش بستگی دارد. در این اقتصاد نوین، چنانچه دولتها بخواهند ثروت و قدرت ملت‌هایشان را افزایش دهند، می باید سیاست‌هایشان را در جهت ارتقای توان رقابت شرکتها و سازمان ها تحت حاکمیت خود در فضای وب سوق دهند. به طور خلاصه شهرهای اطلاعاتی موتور واقعی توسعه در عصر جدید هستند و حرکت در جهت رفع موانع پیش روی شهرهای سنتی جهت تبدیل به شهرهای الکترونیک امری ضروری جهت دست یابی به توسعه پایدار می باشد.

۵-۶ چالش های رسیدن به شهر خلاق در اردبیل

۵-۶-۱ فرهنگ جامعه

در ساختار سازمانی یک دولت الکترونیک، کارمندان به جای جلوگیری از خطرو ریسک در کارهای اداری به مدیریت ریسک می پردازند. در چنین محیطی افراد به خلاقیت و نو آوری در کارهای اداری تشویق می شوند. همچنین در جامعه اطلاعاتی پیشرفته، شهروندان و واحدهای خصوصی به امنیت سیستم دولت الکترونیک اطمینان داشته و اکثر امثر خود را از طریق آن انجام می دهند. در چنین فضایی دولت نیز از خلاقیت و نو آوری حمایت می کند.

بررسی دولتها و مطالعات اولیه آن ها برای به اجرا درآوردن طرح شهر الکترونیک نشان داده است که مشکل اصلی ایجاد و توسعه شهر الکترونیک، تکنولوژی نیست، بلکه مشکل اصلی در این است که آیا فرهنگ جامعه آمادگی پذیرش تغییرات بسیار زیادی که ایجاد خواهد شد را دارد یا خیر؟

این تغییرات تاثیر اصلی خود را بر کارمندان دولتی خواهند گذاشت. بررسی ها نیز نشان می دهد که عدهای از کارمندان دولت با تغییرات سریع در نظام اداری مخالفت، در حالی که عده ای دیگر با آن موافق بوده و از آن استقبال می کنند. موانع آموزشی عبارتند از:

۱. پایین بودن خدمات اطلاع رسانی حرفه ای در خصوص نحوه عملکرد سازمان الکترونیک ۲. پایین بودن سطح میانگین آموزش ۳. پایین بودن نسبت آموزش های الکترونیک ۴. اطلاع رسانی نامناسب وسایل ارتباط جمعی درخصوص شهر الکترونیک ۵. پایین بودن نسبت متخصصان ICT در سازمان ها ۶. پایین بودن نسبت متخصصان فناوری اطلاعات به کل شاغلین ۷. کیفیت پایین دانش فنی متخصصان فناوری اطلاعات

۵-۶-۲ عوامل سازمانی و اداری

حال حاضر، ادارات دولتی دارای روابط بین سازمانی نیستند و این به دلیل فقدان سک شبکه الکترونیکی مناسب بین آن ها می باشد. مسئولین این سازمان ها نیز تنها به مدیریت در حوزه درون سازمانی عادت کرده اند و ارتباط بین سازمانهای مختلف می تواند مشکلاتی برای آنها ایجاد کند. روش تصمیم گیری بالا به پایین نیز عامل دیگری است که به مشکلات مدیریتی دامن زده است.

در یک نظام دولتی الکترونیک، موانع و حصارهای بین سازمانی برداشته می شود و دولت از یک نظام بسته و محتاط به یک نظام باز که در آن نوآوری حرف اول را می زند تبدیل می شود.

راه رسیدن به ساختار اداری مطلوب: یکی از راه های موثر می تواند دادن پاداش به کارمندان و مدیرانی باشد که به جا افتادن دولت الکترونیک در سازمان خود کمک می کنند. حتی برخی دولت ها ارگان های خاصی را جهت دنبال کردن این موضوع تاسیس کرده اند. در همین حال به موازات این فعالیت ها، متخصصین (آی تی) در حال ساختن زیر بنای لازم برای مرتبط ساختن ارگان های مختلف به یکدیگر خواهند بود. به طور کلی موانع مدیریتی عبارتند از:

۱. مشخص نبودن متولیان استقرار شهر الکترونیکی ۲. نبودن طرح یا برنامه مدون ملی ۳. ندادن اولویت و اهمیت کافی به ICT در سیاستگذاری های ملی ۴. فقدان قانون نقل و انتقالات الکترونیک پول ۵. فقدان قانون امضای دیجیتال ۶. تداخل اجرا و نظارت ۷. نبودن قانون مدون درباره جرایم الکترونیکی ۸. فقدان قانون تضمین کننده جریان آزاد اطلاعات ۹. فقدان قانون نظام حقوق مالکیت معنوی ۱۰. ترس مدیران سازمانهای دولتی از دست دادن موقعیت فعلی

۵-۶-۳- کمبود منابع

همان‌طور که گفته شد در حال حاضر -درجوامع پیشرفته ای مثل ایالاتمتحده -کمبودی از لحاظ منابع تکنولوژیک احساس نمی‌شود. اما کمبود نیروی انسانی متخصص چه از لحاظ فنی و چه از نظر مدیریتی یک مشکل عمده در راه سرعت بخشیدن به روند تغییر به دولت الکترونیک به شمار می‌رود. از طرفی به دلیل نو و بدیع بودن این موضوع در واقع می‌توان گفت که هیچ نیروی مدیریتی با تجربه‌ای برای پیاده سازی دولت الکترونیک در سطح جامعه وجود ندارد.

یک موج جدید از افراد تحصیل کرده در فناوری اطلاعات و مدیریت وارد دولت مرکزی خواهند شد. از طرفی بهتر است دولت تا حد امکان به وسیله آموزش و حقوق بیشتر به جذب افراد شایسته از بین کارکنان فعلی دولت اقدام کند، زیرا این افراد با ساختار دولتی و اداری آشنایی بیشتری دارند.

راه رسیدن به وضعیت مطلوب: اگر چه استخدام مدیرانی که توانایی‌های گسترده‌ای در فناوری اطلاعات دارند یک اقدام اساسی و اصولی محسوب می‌شود اما آموزش مدیران قدیمی و استفاده از آن‌ها این مزیت را دارد که این افراد می‌توانند در هزینه‌ها صرفه جویی کرده و اعتبارات مازاد را برای بهبود کیفیت زیر ساخت‌های تکنولوژیک دولت الکترونیک به کار گیرند.

موانع اقتصادی عبارتند از:

۱. عدم تشویق بخش خصوصی به سرمایه‌گذاری روی ICT ۲. پایین بودن درصد معاملات تجارت الکترونیک ۳. پایین بودن سرمایه‌گذاری سازمان‌ها روی آموزش ICT ۴. پایین بودن درصد استفاده از پرداخت الکترونیک ۵. پایین بودن سرمایه‌گذاری سازمان‌ها روی تجهیزات ICT ۶. بالا بودن قیمت کامپیوتر ۷. پایین بودن درآمد سرانه مردم ایران ۸. فقدان رقابت در عرصه صنایع نرم افزاری ۹. ناتوانی سازمان‌های الکترونیک در ارزیابی قیمت قابل رقابت ۱۰. بالا بودن هزینه اتصال به اینترنت ۱۱. بالا بودن هزینه تلفن ثابت ۱۲. زمان بر بودن بازده مالی شهر الکترونیک

۵-۶-۴- پهنای باند شهر الکترونیک

چالش ابتدایی مربوط به پهنای باند است. همان پهنای باند پائین، که کاربران برای دسترسی به درگاه‌های شهرهای الکترونیکی با آن مواجه هستند، اما امیدواریم با توسعه شبکه ملی اطلاعات و پروژه فیبرنوری در منازل، این مشکل به زودی حل شود. چالش دیگر مربوط به کم توجهی مدیران شهرها به امتیازات فوق تصور شهرهای الکترونیکی است که با فرهنگ سازی و الزامات قانونی و حمایت دولت باید این مشکل هم مرتفع شود. نهایتاً آموزش شهروندان در به کارگیری خدمات برخط است که باید طی دوره‌های اجباری، شهروندان الکترونیک به این موضوع نیز پرداخته شود.

موانع فنی عبارتند از:

۱. مطلوب نبودن پهنای باند ۲. ناتوانی سازمانها در پشتیبانی الکترونیک ۳. پایین بودن میزان خدمات دولتی ۴. پایین بودن میزان تعاملات شبکه ای بین دولت و سازمان‌ها ۵. پایین بودن درصد اتصال مدارس به اینترنت ۶. پایین بودن کارایی کارتهای اعتباری ۷. پایین بودن ضریب نفوذ اینترنت ۸. عدم استقرار شهرداری الکترونیک ۹. پایین بودن درصد دسترسی دسترسی زنان خانه دار به اینترنت ۱۰. کافی نبودن مراکز ارائه دهنده خدمات اینترنت ۱۱. پایین بودن میزان ایجاد اینترنت سازمان‌ها ۱۲. پایین بودن نسبت میزبان‌های وب ۱۳. کافی نبودن رایانه‌های شخصی ۱۴. پایین بودن نسبت تلفن‌های ثابت ۱۵. پایین بودن نسبت تلفن‌های همراه

۷. نتیجه گیری

انسان به کمک توانایی خلاقیت خویش هر بار برای حل مسئله‌ای یا بهبود نتیجه‌ی، چیزی را خلق کرده که در آغاز راهگشا بوده ولی چندی بعد خود به معضل تبدیل شده است، البته شکی نیست که جریان پر توان و بی وقفه‌ی خلاقیت انسان همواره در کار است و اجازه نمی‌دهد که به رغم حضور معضلات جدی، یأس بر انسان حاکم شود، به یاری همین خلاقیت است که انسان خواهد توانست برای مسائلی که امروزه چون گره کور می‌نمایند، راه حل بیابد.

این ایده برای مدیران، برنامه‌ریزان و شهرسازان باعث گسترش افق دید و تحلیل راهکار در مواجهه با مسائل شهر می‌شود و به تنوع علایق و عقاید در پهنه شهر احترام می‌گذارد. همچنین شهرهای خلاق باعث رونق و شکوفایی شهری می‌گردد که این خود سطح مناسبات یک شهر را در پیوند با سایر شهرها در مقیاس ملی و فراملی گسترش می‌دهد.

شهر چون جاننداری زنده و فعال می‌باشد که نشاط و توسعه آن نیازمند همکاری و مشارکت تمامی بخش‌ها و اعضای آن می‌باشد. مغز متفکر این جاندار شورای اسلامی شهر و قلب تپنده آن شهرداری هاست. تفکر، تصمیم و عملکرد این دو بر کلیه اعضای بدنه شهر موثر بوده و می‌تواند باعث رشد و یا صدمه به آن گردد.

باید توجه داشته باشیم که دغدغه‌های امروز شهر اردبیل با جمعیت رو به افزایش، ترافیک و شبکه‌های در حال گسترش از قبیل آب، برق، گاز، تلفن و شبکه‌های حوزه فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات و سایر شبکه‌های ناشی از حضور تکنولوژی‌ها کاملاً متفاوت با مدیریت یک

شهر کوچک چندین سال گذشته و بدون امکانات است. در کلان شهر های اردبیل توسعه زیر ساخت ها باید همه جانبه بوده و این زیر ساخت ها باید به صورت هوشمند و با استفاده از فناوری های پیشرفته با هم در ارتباط باشند . تکنولوژی ها و صنایع وابسته آن که امروزه در تمامی جهات زندگی شهری ورود پیدا کند؛ چرا که به همان اندازه که در حالت طبیعی برای شهروندان سودمند و روان کننده زندگی می باشد. لذا پیشنهاد می شود در توسعه شهری اردبیل می توان با ارائه آمار و اطلاعات دقیق از وضعیت کنونی شهر و مشکلات و چالش های مختلف در اعضای مرتبط با آن و توجه به استعدادها و نقاط قوت بدون استفاده از روش مرسوم آزمون و خطا ، با دقت عملکرد بالا و ضریب موفقیت قابل پیش بینی تصمیم گیری نموده و شاخص های توسعه با به صورت ملموس و مشخص برای رسیدن به شهر الکترونیک و خلاق در این شهر همت گماشت.

منابع و ماخذ

۱. اکبری مطلق، مصطفی (۱۳۹۲) بررسی ابعاد نظریه شهر خلاق و تاثیر آن بر توسعه شهری پایدار با تاکید بر تجارب جهانی، همایش ملی معماری پایدار و توسعه شهری، بوکان
 ۲. خان سفید، مهدی (۱۳۹۱) مدیریت شهری و شهر خلاق، مجله منظر، (۱۹): ۹۵-۹۲.
 ۳. رحیمی، محمد و مردعلی، محسن و داهای، الهام و فلاح زاده، عبدالرسول (۱۳۹۲) شهر خلاق (مبانی نظری و شاخص ها)، نشریه دانش شهر، (۱۹۶): ۳۸-۹.
 ۴. رضائیان قراگوزلو، علی و قادری، اسماعیل و میرعباسی، رمضان (۱۳۹۱) برنامه ریزی شهر خلاق، چاپ اول، تهران، انتشارات آذرخش
 ۵. سعیدنیا، احمد (۱۳۸۳) مدیریت شهری، انتشارات سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور، جلد یازدهم، تهران، ۲۱
 ۷. شهابیان، پویان و رهگذر، عرفانه (۱۳۹۱) پیوند محیط خلاق با شهر. مجله منظر، (۱۹): ۷۳-۶۸.
 ۸. صادقی مقدم چوکامی، محمد رضا و ترکمن، امیررضا و نبی، فاطمه (۱۳۹۲) تعیین معیارهای شهر خلاق و بررسی نقش آنها در مدیریت شهری، اولین همایش منطقه ای معماری پایدار و شهرسازی ایذه (خشت اول)، تیر ماه ۹۲، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ایذه
 ۹. صرافی، مظفر (۱۳۷۹) شهر پایدار چیست؟، فصلنامه مدیریت شهری، شماره ۴، زمستان ۱۳۷۹، ۱۳-۶
 ۱۰. صمیمی، محمدرضا (۱۳۸۹) نقش مدیریت در پایداری اقتصادی و اجتماعی نواحی شهری؛ مطالعه موردی شهر ساحلی نور، فصلنامه مدیریت شهری، شماره ۲۵، بهار و تابستان ۱۳۸۹، ۹۸-۹۱
 ۱۱. کلانتری، بهرنگ و یاری قلی، وحید و رحمتی، اکبر (۱۳۹۱) فضای جمعی و شهر خلاق، مجله منظر، (۱۹): ۷۹-۷۴
 ۱۲. لطفی، صدیقه و آقامیری، سیدرضا (۱۳۹۰) مدیریت پایدار شهرها با بهره گیری از فن آوری های نوین اطلاعاتی، انتشارات دانشگاه مازندران، مازندران
 ۱۳. محمدی، کمال و همکاران، (۱۳۸۹) دوران شهرهای خلاق، ماهنامه شهرداریها، (۱۰۰): ۲۱-۱۶
- مدیریت شهری پایدار با رویکرد شهر خلاق کانونی دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه شهید بهشتی، تهران
مرتضی حیدری دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه شهید بهشتی، تهران
۱۴. landry &stertin, ۲۰۰۶, The Art of citi Making ,london . demos